

## קטעי לימוד חביא א – משפחת עם ישראל

### גיל: מעפילים-דורות

#### פתיחה:

הנושא של הקיץ הוא 'משפחת עם ישראל' בדגש על היכרות, חיבור ואחריות משותפת עם האוכלוסיות האלה: חרדים, יהדות התפוצות ויהודי ברית המועצות. כדי ליצור היכרות מיטבית עם אותן האוכלוסיות עלינו להעמיק בערכים הראשוניים המאחדים את עמנו מראשיתו – אהבת העם וכל איש מ'ישראל'. לפניכם דף לימוד המאגד פסקאות שונות העוסקות בערכים האלה כדי להעמיק ולחזק בנו את הצורך וההכרה בחיבור לאותן אוכלוסיות.

#### מטרות:

1. החניכים יעמיקו בערכי אהבת ישראל ועם ישראל.
2. החניכים ירגישו אחריות למימוש אהבת ישראל בעם ישראל.
3. החניכים ידונו בערכי אהבת ישראל בימינו אנו.

#### המלצות ללימוד:

- עברו על שלל המקורות, בחרו את הפסקאות שאתם מתחברים אליהן ביותר ומתאימות לשבט שלכם והשתמשו בהן כחלק מפעילות לימוד או כשלב בפעילות של מערך הקיץ.
- מומלץ להעביר בבית הכנסת, בבית מדרש או בכל חדר תורני והנצחתי אחר.
- אפשר להעביר את הלימוד כחלק מערב הנצחה לעילוי נשמת בוגר של הסניף או כל דמות אחרת – מה שיכניס את החניכים לאווירת רצינות.
- אפשר להעביר את הלימוד במסגרת חברותות בשבט או בשיתוף עם שבטים בוגרים יותר – ולבסוף מתכנסים חזרה להמשך בירור מעמיק ולדיונים.

## אני וחבריי

### "האיש הזה הוא אחי" (יאיר לפיד):

פתיחה: יאיר לפיד נולד בשנת 1963. סופר, בעל טור בעיתון, תסריטאי, שחקן ועוד. היום מכהן כחבר כנסת. בקטע הזה הוא מתאר דמות שחייה מורכבים ממעשים קיצוניים לטוב ולרע (לשיטתו), ושעל אף המורכבות הזאת הדמות היא קבוצה לא מבוטלת מהציבור הישראלי שהם בשר מבשרנו – אחים.

האיש ההוא – שאני שונא – העומד בהפגנות עם שלט: "מוות לערבים", הוא בעצם אותו בן אדם שאני אוהב – המגיש מימייה לשבוי מפני שגם הוא בן אדם.

והאיש ההוא – שאני שונא – שצובע את שמו על פסל בווינה, הוא בעצם אותו האיש שאני אוהב – שמלווה לי \$50 דולר באתונה רק בגלל שאני ישראלי.

והאיש ההוא – שאני שונא – שבשם ערכים דתיים, שהוא אפילו לא מבין, תובע זכות על הפרת והחידקל, הוא בעצם אותו האיש – שאני אוהב – שעומד לידי ביום הכיפורים ומראה לי בסבלנות אין קץ את הקטעים הנכונים.

והאיש ההוא – שאני שונא – שדוחף אותי בתור לאוטובוס וזיעתו נדבקת אליי, הוא בעצם אותו האיש – שאני אוהב – שמבזבז יום שלם רק בשביל להחזיר הביתה את הילד של השכנים שאיבד את דרכו.

והאיש ההוא – שאני שונא – שקורא לי "אחי" למרות שהוא לא, הוא בעצם אותו האיש – שאני אוהב – שאם ארצה או לא ארצה – הוא אחי (כי זה מה שיש, ואתה חלק ממשו ומעבר לכל ההבדלים, והצעקות, והעניינים, המשהו הזה לא נורא כל כך ואם תרצה או לא תרצה המשהו הזה הוא גם אתה).

#### שאלות לדיון:

1. הכותב מתאר את הקונפליקט שהוא חש ממעשיו של אותו ישראלי: מה גורם לכותב לסכם שאחרי הכול אותו יהודי הוא לא פחות מאחיו?
2. מהי הגישה לדעתכם להתחבר לישראלי שמעשיינסו א עולים בקנה אחד עם תפיסת עולמכם?

#### ערבים זה לזה (רבי שניאור זלמן מלאדי):

פתיחה: הרב שניאור זלמן מלאדי חי בשנים 1745–1812. הוא מכונה האדמו"ר הזקן, ונחשב מייסד תנועת חסידות חב"ד והראשון לשושלת האדמו"רים שלה. חיבר כמה ספרים, ובהם ספר התניא ושולחן ערוך הרב. בקטע זה האדמו"ר מפרש את המילה ערבות בנוגע לקשר שבין יהודי לאחיו:

כל ישראל ערבים זה לזה. למילה "ערבים" יש שלושה פירושים: תערובת, ערבות ומתיקות. אצל כל יהודי, צריך להיות היהודי השני מתוק; כל יהודי צריך להיות מעורב עם אחרים; וכל יהודי הוא ערב ליהודי שני, ועליו לחוש גם את אחריות הכלל.

#### שאלות לדיון:

1. איך אתם הייתם מפרשים את הביטוי "כל ישראל ערבים זה לזה"?
2. כיצד אפשר להביא לידי ביטוי בחיינו את שלושת סוגי הערבות המובאים לעיל?

#### מבטו של רבי אריה לוי (שמחה רז, איש צדיק היה, עמ' 21):

פתיחה: הרב אריה לוי חי בשנים 1885–1969. היה משגיח (הרב הממונה על תחומי הישיבה ותלמידיה, לרוב בעל השפעה רבה על עולמם הרוחני של התלמידים) ירושלמי שנועד כאיש חסד.

הצדיק רבי אריה לוי ז"ל היה משמש כמשגיח בתלמוד תורה הירושלמי "עץ חיים", שליך שוק 'מחנה יהודה'. בעת שהיו הילדים נכנסים לתלמוד תורה, היה רבי אריה ממתין ליד פתח הדלת או ליד אדן החלון ומתבונן בכל אחד מהם בעת כניסתם, והיו הילדים תמהים על כך. יום אחד שאל אותו בנו: "אבא, מדוע הנך נוהג להמתין לתלמידים בפתח הדלת ומסתכל בכל אחד מהם?" השיבו אביו: "אדרבא, עמוד אף אתה לידי והתבונן בתלמידים, מה אתה רואה ובמה אתה מבחין?" השיבו בנו: "אכן מעניין לראותם נכנסים ולבדוק מה מידת חשקם ללמוד. רואה אני כיצד זה דוחק בזה ומנסה להקדימו בכניסתו, ואחר בכלל ניכר בו שאינו נכנס בלבב שלם, כי לבו למשחקים". השיבו אביו: "ואילו אני, מתבונן בדברים אחרים. בילד זה שמכנסו קרועים, בחברו שנעליו מרופטות, בשלישי שכנראה רעב הוא... והכיצד ילמד?"

#### שאלות לדיון:

1. מה אתם הייתם רואים דרך הדלת?
2. כיצד לדעתכם אפשר לתרגל ולאמץ מבט של חמלה ללא שיפוטיות על כל אחד?

## אני ועם ישראל – הצד הסגולי

מהות נשמת ישראל (הראי"ה קוק, אגרות הראי"ה, א, אגרת קע):

פתיחה: הרב אברהם יצחק הכהן קוק חי בשנים 1865–1935, כיהן במגוון תפקידים ציבוריים ונחשב לאחד מאבות הציונות הדתית. בקטע זה הרב מסביר שהנקודה הפנימית של עם ישראל היא הטוב, וכך היה לאורך כל הדורות.

הרצון להיות טוב לכל, בלי שום הגבלה. לא בכמות המוטבים ולא באיכות הטוב, זהו הגרעין הפנימי של מהות נשמת ישראל, זאת היא ירושתה ונחלת אבותיה.

הסברים:

**לא בכמות המוטבים ולא באיכות הטוב** – לא בכמות האנשים שיעשה להם טוב, ולא בכמות הטוב שיעשה בפעם אחת לאדם אחד.  
**זהו הגרעין הפנימי של מהות נשמת ישראל** – הנקודה הפנימית שבשבילה קיים עם ישראל.

שאלות לדיון:

1. למה לדעתכם הרצון להיות טוב זהו 'הגרעין הפנימי של מהות נשמת ישראל'?
2. איך הגישה של "להיות טוב" יכולה לסייע לנו להתמודד עם יהודים השונים מאיתנו?

עקבתא דמשיחא (הראי"ה קוק, אורות הקודש, עמ' עז, כה):

פתיחה: הרב אברהם יצחק הכהן קוק חי בשנים 1865–1935, כיהן במגוון תפקידים ציבוריים ונחשב לאחד מאבות הציונות הדתית.

בקטע זה הרב מתאר שבדור הגאולה תתרבה סגולת האחדות בעם ישראל, ואף שבאותו דור יתרבו הוויכוחים והמחלוקות (שנראים ההפך מאחדות), אדם בעל ראייה עמוקה יראה שהכול נובע מאהבה ואחדות ותחושה כללית לתשועת העולם כולו.

סמוך לעקבות המשיח מתרבה סגולת האחדות באומה, טמונה היא סגולה זו במטמון של קטרוגים ומריבות, אבל תוכו רצוף אהבה ואחדות נפלאה, שמעוררת הרגשה כללית לצפייה לתשועת הגוי כולו.

הסברים:

**עקבות המשיח** – דור הגאולה, תקופה הקודמת לביאת המשיח.  
**סגולה** – מילה הנתונה במחלוקת. יש שמפרשים אותה כאוצר ייחודי ונעלה.  
**תוכו** – בתוך, בפנים, מאחורי כל הדברים שמסתירים.  
**תשועת הגוי כולו** – גאולת עם ישראל או העולם כולו.

שאלות לדיון:

1. מה הקשר בין עקבתא דמשיחא לבין התרחבות האחדות באומה?
2. למה האחדות מוסתרת בקטרוגים ובמריבות? מה עלינו לעשות כדי לחשוף אותה?

אהבת ה' או ישראל? (אגרות הרבי הרי"צ, חלק ג, עמ' תכד):

פתיחה: הרב יוסף יצחק שניאורסון חי בשנים 1880–1950, והיה האדמו"ר השישי בשושלת אדמו"רי חב"ד. מכתביו נאספו לסדרת ספרים הנקראת 'אגרות הקודש' ועוסקת בעניינים שונים הקשורים לפעילותו ולחיייו של האדמו"ר. בקטע זה האדמו"ר מספר על ויכוח שפרץ בין חסידי אבותיו האדמו"רים בנוגע לאהבת ה' ואהבת ישראל ומהי האהבה הנעלה יותר.

עם הייתה התוועדות חסידית ואדמו"ר האמצעי [האדמו"ר השני בשושלת חב"ד, בנו של רבי שניאור זלמן מלאדי] היה נוכח בהתוועדות ההיא, ודברו בעניין אהבת ישראל. בתוך הדברים לקח אחד החסידים את הכוס בידו והתברך: 'יזכני השי"ת שתהיה לי אהבת ה' אמתית', כעבור איזה

זמן לקח כבוד קדשו האדמו"ר האמצעי את הכוס בידו ואמר: 'יזכני השי"ת באהבת ישראל אמתית'. החסידים שהיו באותו מעמד התווכחו ביניהם. אלו אומרים כי מעלת אהבת השם גבוהה בעין ערוך על מעלת אהבת ישראל, ואלו אומרים כי גבוהה מעלת אהבת ישראל גם על מצות אהבת השם. וכמה שבועות היו נבוכים בזה, עד שהחליטו לשאול מכבוד קדשו אדמו"ר הזקן [רבי שניאור זלמן מלאדי].

- דיון: נסו לנהל בעצמכם את הוויכוח של החסידים. מי מכם חושב שאהבת ה' גדולה יותר, ומדוע? ומי חושב שדווקא אהבת ישראל חשובה יותר?

אחרי הכנה נכונה ובהזדמנות הראויה שאלו את כבוד קדשו אדמו"ר הזקן: אהבת השם ואהבת ישראל הן שתי מצוות, ועם היותן שתייהן בענין וחוש האהבה, אבל עם זה הרי ענין שונה זה מזה. ושואלים הם, איזו עבודה היא נעלית יותר, אם אהבת השם או אהבת ישראל? כנודע, היה כבוד קדשו אדמו"ר הזקן עונה בקצרה וקול ניגון. וענה: אהבת השם ואהבת ישראל שתייהן כאחת חקוקות בנשמתו, רוחו ונפשו של כל אחד מישראל, ומקרא מלא דבר הכתוב "אהבתי אתכם אמר ה'" הרי שגדולה אהבת ישראל, שאוהב מה שהאוהב אוהב.

שאלה לדיון:

- למה אהבת ישראל גדולה יותר מאהבת ה'?

## אני ועם ישראל – הצד המעשי

ערבים זה בזה (הרמ"ק, תומר דבורה, פרק א):

פתיחה: רבי משה קורדובירו חי בשנים 1522–1570, והיה מחשובי המקובלים בצפת במאה ה-16, מחבר ספרי קבלה ורבו של האר"י הקדוש. בפסקאות אלו מדמה הרב את הקשר בין יהודי ליהודי לגוף אחד ממש כדי לחדד את גודל החיבור שיש ביניהם.

מטעם זה ישראל ערבים זה לזה, מפני שממש יש בכל אחד חלק אחד מחברו, וכשחוטא האחד פוגם עצמו ופוגם חלק חברו אשר בו; כך האדם עם חברו, כל ישראל הם שאר בשר אלו עם אלו, מפני שהנשמות כלולות יחד, יש בזה חלק זה ובזה חלק זה.

שאלות לדיון:

1. איך מביאים לידי ביטוי ביום-יום את הידיעה שלכל אחד מאיתנו יש חלק בחברו?
2. האם יחסנו לישראלי אחר משתנה לנוכח הידיעה שכולנו שאר בשר ונשמה אחת? ואיך נתמודד במפגש עם ישראלי שערבות זו אינה נר לרגליו?

חשיבות אהבת הכלל (הראי"ה קוק, עולת ראיה, א, עמ' רנז):

פתיחה: הרב אברהם יצחק הכהן קוק חי בשנים 1865–1935, כיהן במגוון תפקידים ציבוריים ונחשב לאחד מאבות הציונות הדתית.

בקטע זה הרב מלמד שהדרך לאהוב זה את זה מתחילה קודם כול באהבת כלל-ישראל, ומתוכה אנו אוהבים כל יהודי ויהודי. לעומת זאת כאשר אוהבים יהודי שלא מתוך אהבת כלל עם ישראל, אהבה כזאת לא תחזיק מעמד, ולהפך: היא תביא למלחמת אחים.

האחדות, שבאה מפני דרישת טובתו של כל יחיד, למטרת אהבת כל יחיד לעצמו היא אחדות מקרית, שיסודה היא אהבת הפרט העצמית, ואין סופה להתקיים, כי אין לה מרכז אמיתי, וגם כשהאחדות לכאורה מתגדלת סופה לשלהבת שנאה ומלחמת אחים, בהיות כל יחיד מושך להנאת עצמו. אבל האחדות שבאה מצד ההכרה בערך התכלית העליון שבא רק על ידי שלום

הבריות, יסודתה באהבת הכלל באמת וסופה להתקיים, וכרבות ימיה כן תוסיף להתגדל ולהתחזק.

**הסברים:**

**אחדות מקרית** – אחדות זמנית.

**הפרט** – היחיד.

**שלהבת** – לשון אש, להבה – הכוונה שנראה שהאחדות גוברת סופה להפוך להיות שנאה שמתפשטת כמו אש בשדה קוצים.

**ההכרה בערך תכלית העליון** – ההבנה שיש סיבה עמוקה ונעלה יותר לאחדות – אחדות כלל-ישראל.

**שלום הבריות** – לשלום יש מובנים רבים, כגון רגיעה, ברכה, אחד משמותיו של הקב"ה – כנראה הכוונה לגישה עליונה לכלל הבריות.

**שאלות לדיון:**

1. מה הרב מנסה לחדש לנו ביחסנו לאהבת הפרט?

2. מה לדעתכם משמעות המשפט "האחדות שבאה מצד ההכרה בערך התכלית העליון שבא רק על ידי שלום הבריות"?

**עקבתא דמשיחא (הרב שלמה טייכטל, אם הבנים שמחה):**

**פתיחה:** הרב יששכר שלמה טייכטל חי בשנים 1885–1945, והיה מתנגד חריף לציונות, אך אירועי השואה גרמו לו לבחון מחדש את השקפותיו, והוא החל להעמיק בסוגיות גלות וגאולה. מחבר שו"ת 'משנה מכיר' והספר 'אם הבנים שמחה', העוסק בחשיבות העלייה לארץ. בקטע זה הרב מדגיש שישועת עם ישראל תלויה באחדותו, ודווקא אחדות סביב בניין ארץ ישראל.

על כן, נבחר נא מצווה זו של ישוב הארץ, להתעסק בה כולנו יחד, כל נפש ישראל שחי בעולם. ועל ידה,

אנחנו נעשה גוי אחד בארץ, ותחזור האחדות למקומה...

ודע אחי, שאל יקלו בעיניך הדברים שכתבתי פה,

שאך בהתאחדות ישראל בכלל אחד דווקא תלויה ישועתנו,

ואין מבוא לבוא לידי אחדות כלל ישראל,

אלא בעצה שהצעתי למעלה – לאחד ולארג את כל האומה כולה בעסק ישוב הארץ ובנינה.

כי כל דברי רבותינו מוכיחים על זה...

שהקב"ה מבקש מאתנו:

ותאחדו בדבר פעולת בנין הארץ, כי רק מצווה זו מסוגלת לאחדות.

**שאלות לדיון:**

1. למה מצוות יישוב הארץ היא המסוגלת לאחד את עם ישראל?

2. איך אפשר לרתום את כל האומה בעסק יישוב הארץ כאשר העם חלוק כל כך בעניין זה? (התמקדו באופי השונה שבין המגזרים שאתם מכירים)

**הריני מקבל עליי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך (סידור בעל התניא):**

**פתיחה:** הרב שניאור זלמן מלאדי חי בשנים 1745–1812. הוא מכונה האדמו"ר הזקן, והיה מייסד תנועת חסידות חב"ד והראשון בשושלת אדמו"ריה. חיבר כמה ספרים, ובהם ספר התניא ושולחן ערוך הרב.

פסקה זו הובאה בתחילת סידורו, לפני תפילת שחרית, ולפיה על יהודי לקבל עליו באמת לאהוב את רעו כמוהו, ועל ידי זה (חיבור לאחר ולכלל ישראל) יוכל לעמוד מול בורא עולם ולבקש בקשות.

נכון לומר קדם התפלה "הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך" ... זאת אומרת אשר מצוות אהבת ישראל היא שער הכניסה, אשר דרך בו יכול האדם לבוא לפני ה' אלוקים להתפלל, בזכותה תקבל תפלת המתפלל.

שאלות לדיון:

1. מה יש במצות אהבת ישראל שדרכה אפשר לגשת להתפלל לפני הקב"ה?
2. נוסח התפילה נכתב כדי שכל ישראלי יתפלל על כלל ישראל (ולא רק על עצמו). מה זה מלמד אותנו על הגישה היום-יומית שלנו לאחר?